De Levende Natuur 28 (10):298-302 (1924)

een overblijfsel te zijn uit tijden, toen nog een echte waterplantengroei bestond; dat is Sparganium affine, de drijvende egelskop, met z'n meer dan 2 M. lange vlottende bladeren. In het minder diepe open water zien we veelal Potamogeton polygonifolius, meestal in gezelschap van de fluitans-vorm van Juncus supinus, verder Carex stricta en Utricularia minor (die in oude veengaten soms tot kwabvorming overgaat en waartusschen dan een nog rijker microbenleven dan in de Sphagnum kwabben voorkomt).

Als derde en veelvuldig voorkomend geval zullen wij nemen een uitgeveende heiplas met zandbodem en voedingszoutenarm water. Hoewel veel gelijkende op den turfkuil, is er toch een groot verschil. Hier ontstaat n.l. wel degelijk een oevervegetatie, die bij onzen turfkuil ontbrak. De armoede aan voedingszouten (het gaat hier om hoeveelheden als: 3 deelen mineraalstoffen op 100000 deelen water) wordt, na de microben en algen, het best verdragen door de Bryophyten, Cyperaceeën en Juncagineeën. De reeds genoemde veenmossen en eenige andere bladmossen, als de ondergedoken, tusschen Sphagnum veel voorkomende Drepanocladus (Hypnum) fluitans, en op drassige plekken Polytrichum soorten en Aulacomnium palustre zijn de voornaamste mossen, soms ook veel Funaria hygrometrica.

Behalve de gewone Carex soorten groeien al spoedig weer aan den oever Juncus supinus (soms Heleocharis palustris), Rhynchospora alba en R. fusca, Agrostis, Molinia coerulea en op veen ook Rumex acetosella. Later ook wel Juncus effusus en Eriophorum polystachyum, die verder in 't water doordringt. Zijn de oevers wat steil (afgebrokkelde en ondermijnde kanten) dan zien we daar naast Erica en Calluna veel Empetrum nigrum, de kraaiheide en Hydrocotyle vulgaris. Een enkele maal, vooral bij een zandigen strandigen oever, vond ik Littorella palustris, 't oeverkruid met z'n lange wapperende meeldraden, alsmede Cicendia filiformis, de kleine draadgentiaan. In 't water Alisma natans, doch zeldzaam. In 't midden ontstaat weer de bekende kwab, die heel spoedig overheerscht maar op zijn beurt meestal (door de ontwatering der plassen) overgroeid wordt door Eriophorum, Calluna, Erica en Molinia. Dan wandelen we ten slotte over zoo'n veentje heen, ongemerkt, hoogstens trekt het door de bulterigheid en dus moeilijke begaanbaarheid, onzen aandacht.

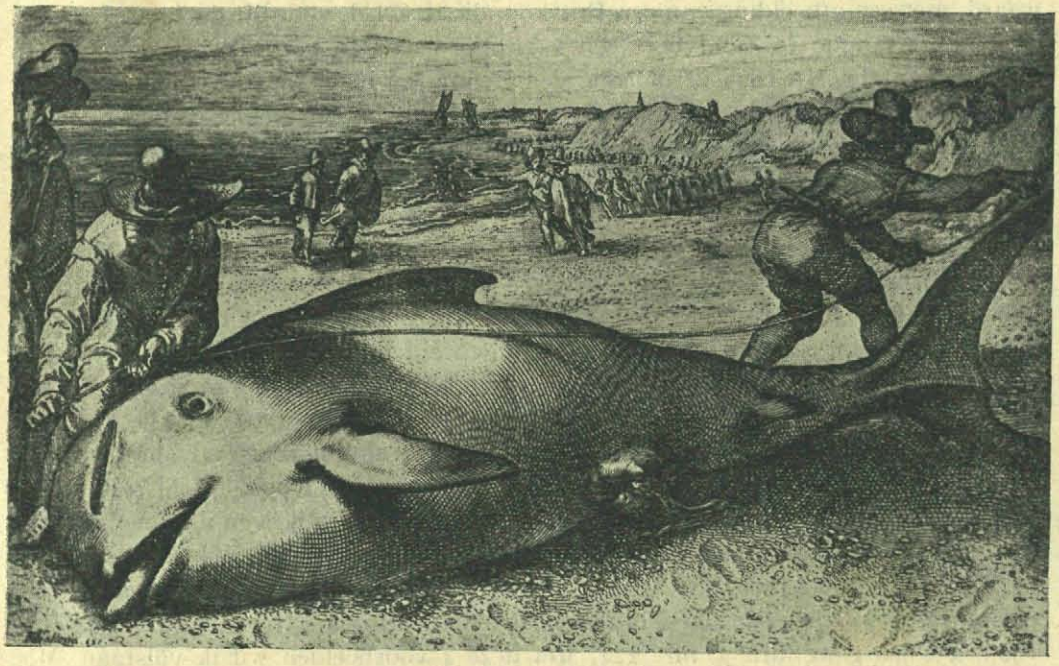
(*Wordt vervolgd*). W. BEIJERINCK.

OVER „DOLFIJNEN" DIE GEEN DOLFIJNEN WAREN.

DIT najaar zijn mij twee strandingsgevallen van dolfijnen ter oore gekomen, die bij onderzoek betrekking hadden op geheel andere dieren. Het is van belang de aandacht hierop te vestigen, want al te vaak hebben deze verkeerde berichten een lange nawerking en geven zij aanleiding tot allerlei fouten.

De Levende Natuur 28 (10):298-302 (1924)

Door de eeuwen heen is dat zoo geweest en tal van onderzoekers zijn er de dupe van geworden. In de verschillende werken van P. J. van Beneden vindt men tal van voorbeelden van deze verwarring en in vele gevallen komen later weer bij andere schrijvers dezelfde fouten voor. Eenige voorbeelden mogen dit verduidelijken. In het Raadhuis te Domburg hangt een schilderij uit 1783, waarop een groote visch is voorgesteld. Onder het stuk leest men: „Hier is te sien een jonge Walvis of chagelot . . . enz." Nu is er tusschen walvisch en chagelot (potvisch) al 'n zeer groot verschil, maar het afgebeelde dier is noch het een, noch het ander.

Een „tanijn" te Zandvoort op het strand, 21. 11. 1594. Naar H. Goltzius, Haarlem, 1558—1617. ♀ van 20 voet. Het is *Globicephalus melas*, de *Grindewal* of *Griend*, een soort dolfijn. De buikvin is fantasie; even ervóór, 2 melkklieren.

Eerst in 1916 vermoedde Jhr. W. C. van Heurn, dat een orka, Orcinus orca, of Orca gladiator, was bedoeld en ontving ik van hem een goede foto van het schilderij. Inderdaad is het reeds genoemde soort, als ik ook kon mededeelen in de Zoöl. Mededeel. van 's Rijks Mus. v. N. H. te Leiden, deel 4, aflev. 1, 1918, blz. 23. In de „Bouwstoffen", behandelde A. A. van Bemmelen in 1866 de Zoogdieren en zegt hij op blz. 254: „Op 15 Aug. 1757 een in het Hellegat, $^1/_4$ uur van het Zaamslagsche veer, digt bij Luntershoek (Zeeland), 26 à 27 voet. Kop en ribben nu nog bij het kerkgebouw te Zaamslag. Cadsandria 1856. Balaenoptera rostrata." Eén bladz. terug zegt van Bemmelen, dat hij van den soortnaam niet zeker is. Niet beter wetend,

De Levende Natuur 28 (10):298-302 (1924)

heb ik in 1918 in de boven reeds genoemde Zoölog. Mededeelingen, op blz. 43 aan dit dier denkend, hem óók Balaenoptera rostrata genoemd, dus Dwergvinvisch. In Juli 1917 ben ik te Zaamslag geweest en bezocht ik de geraamteresten van dit dier, toen nog naast de kerk liggend op een houten, goed onderhouden, stellage. Ik liet ze fotografeeren en toonde de foto aan Prof. Dr. Van Oort, Leiden, die er den Butskop, Hyperoodon rostratus in herkende. In deel 4 van de Zoöl. Mededeelingen, 1918, heeft Prof. Van Oort ook over dit geval geschreven en zoo weten we dus, dat van een dwergvinvisch geen sprake is. De geraamteresten worden thans (1923) door de goede zorgen van Ds. Van Melle te Zaamslag, *in* de kerk bewaard, met een afbeelding van een Butskop, die ik Z.Ed. voor dit doel gaf. In 1594, 21 Nov., strandde te Zandvoort een ♀ „tanijn" van 20 voet, indertijd afgebeeld door H. Goltzius. In 1866 vermoedde van Bemmelen reeds, dat bedoelde stranding een griend, Globicephalus melas, betrof en in 1918 schreef ik hierover in de Zoöl. Mededeelingen, deel 4, blz. 34 en 35. Al heeft de afbeelding van Goltzius zijn gebreken, b.v. een overtollige vin, die bij géén enkele walvischachtige voorkomt, toch is hier Globicephalus bedoeld, wat men vooral zien kan aan den vorm van den kop. Ook is deze prent van Goltzius zeer de moeite van vermelden waard, doordat men er op zien kan de beide melkklieren die bij de Cetaceeën steeds ingestulpt liggen, behalve tijdens de lactatieperiode, waarin blijkbaar juist dit dier strandde. Deze klieren zijn vóór of ná 1594 nooit afgebeeld bij dolfijnen of walvisschen in ons land. Origineelen van meergenoemde prent zijn in de „Atlas van Stolk", Rotterdam, en in de prentencollectie van de R. Univ. te Leiden. In „de Tropische Natuur", 1923, No. 3, schreef Dr. H. C. Delsman over een stranding in straat Madoera, van 55 „potvisschen"; bedoeld wordt hier de kleine potvisch Kogia, zooals ook onder de 2 bijgevoegde fraaie foto's staat. Dr. Delsman schreef mij even na het uitkomen van zijn artikel, dat de determinatie bij nader inzien nog twijfelachtig was en den 17 Mei 1923 schreef Jhr. W. C. van Heurn mij, dat men te doen had met een grooten troep Globicephalus, vermoedelijk indicus. Men zie ook „De Natuur", van Juli 1923, 43e jaargang, afl. 7, blz. 224. Met deze 4 voorbeelden wil ik volstaan. Men ziet, hoe gemakkelijk tal van verwarringen en fouten kunnen ontstaan en dat deze zich jaren lang met groote taaiheid handhaven, is mij maar al te vaak gebleken. Zeer nuttige lectuur hierover, met krasse voorbeelden geeft ons Prof. Dr. Max Weber, in de „Zuiderzeemonographie", 1922, blz. 449, 450 en 451.

Boven sprak ik van een „tanijn" (tonijn), die een dolfijn, Globicephalus melas, de griend, bleek te zijn. In Oct. 1923 hadden wij het omgekeerde geval van een z.gen. dolfijn, die een tonijn bleek te zijn.

In de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 27 Oct. 1923, Avondblad E., stond, dat te Terheide bij dam 17 een dolfijn aangespoeld was. Den 28en Oct. was ik in Terheide en hoorde den strandvonder, die het dier versneden had, uit. Ik verkeerde toen nog in de meening, dat het dier werkelijk een soort dolfijn was. Toen de strandvonder begon te praten van schubben, die op „paarlmoeren knoopen" geleken, begreep ik, met heel iets anders te doen te hebben en was ik overtuigd dat hij een

De Levende Natuur 28 (10):298-302 (1924)

tonijn bedoelde, toen ik hoorde, dat er boven en onder het achterste deel van den romp, tal van kleine vinnen te zien waren.

In de Nieuwe Rott. Cour. van 29 Oct. 1923, Avondblad D, vertelde ik van dit geval. Twaalf preparaten van dit dier zijn nu voor de schoolverzameling van het Erasmiaansch Gymnasium te Rotterdam bewaard gebleven. Het zijn:

1. het hart.
2. een deel van de maag.
3. oog met lens.
4. tal van beenen schubben.
5. het linker deel van de 5 kieuwbogen, met de kieuwen eraan.
6. de schedel, hersenschedel met de losse stukken van kaak- en tongboog, complete kieuwdeksel enz., alles links.
7. één borstvin.
8. de 2 buikvinnen.
9. voorste groote vinstralen van de rugvin.
10. de complete staartvin.
11. de kleine vinnen, even voor den staart gelegen.
12. vier van de groote, dubbel uitgeholde, wervels.

Mijn amanuensis, de Heer J. de Klerk, heeft met vaardige hand en groote toewijding een en ander in orde gemaakt. Den 31 Oct. 1923 schreef Prof. Max Weber mij, dat er minstens 2 skeletten van tonijnen in Artis zijn, terwijl in 1915 er een skelet te Leiden kwam, op het R. M. v. N. H. In de Nieuwe Rott. Cour. van 31 Oct. 1923 stonden nog 2 mededeelingen over het voorkomen van tonijnen in ons land, door mij onbekende schrijvers ingezonden. Uit deze stukken blijkt dat in den zomer van 1923, er heel wat van deze groote visschen zwommen in het Hollandsch Diep, terwijl in het voorjaar van 1916, 3 April, er 2 gevangen werden op de slikken van het Kreekrak. Ook in den zomer van 1916 waren er heel wat op de Roompot en in de Oosterschelde. Men heeft toen kudden van 100 en meer gezien, evenals in volgende jaren weer op de Schelde. Het vleesch is in die jaren, 1916 en volgende, hier in den handel geweest. Ten slotte heeft de Heer P. Pera, Rotterdam, mij 29 Oct. l.l. medegedeeld, dat in October 1922 troepen gezien zijn op de Oosterschelde. De Heer Griep te Burgh, die weer berichtgever was van den Heer Pera, sprak van een school van $\pm$ 70 stuks, die 's morgens de Schelde optrok, om tegen den avond weer zeewaarts te gaan. Tot zoover de tonijnen.

In het „Vaderland" van 8 Nov. 1923, Avondblad A, werd gesproken over een dolfijn op het Scheveningsche strand. In het „Rotterdamsche Nieuwsblad" van 9 Nov. 1923, stond hetzelfde bericht. Van den Heer W. Landré, Rotterdam, ontving ik 9 Nov. ook mededeeling van een grooten haai, bij Scheveningen aangespoeld 8 Nov. en tentoongesteld in den vischwinkel van de firma Hoek, Bankastraat 8, den Haag. Ik vermoedde, dat beide berichten op hetzelfde dier zouden slaan en was overtuigd, dat het een haai moest wezen, aangezien de Heer Landré een grooten bek aan de onderzijde als kenmerk opgaf en sprak over eenige rijen scherpe tanden.

De Levende Natuur 28 (10):298-302 (1924)

Den 8en Nov. had hij het dier bij de firma Hoek gezien. Den 9en Nov. om 6 uur 's avonds was ik bij het dier, dat nog in de uitstalkast van den vischwinkel lag. Het bleek een ♀ Lamna cornubica te zijn, de Haringhaai of neushaai, 2,40 M. lang. Door het afhakken van den staart was hij gedood. De staart was van de eene tot de andere punt 69 c.M. hoog. Aangezien pogingen om hem te verkoopen mislukten door den veel te hoogen prijs, *f* 40, heeft ten slotte een slager het dier van de ingewanden ontdaan en hem naar Prof. van Kampen in Leiden gezonden, waar hij 15 Nov. erg beschadigd aankwam. Enkele deelen, schedel, het geschonden kieuwbogenskelet enz., zijn voor de collectie bewaard. In enkele dagbladen, „Telegraaf" en „Handelsblad", heeft deze haai afgebeeld gestaan; welken datum weet ik helaas niet. Zooals vele lezers zullen weten, heeft 3 Oct. 1923 in het Avondblad A, van de N. Rott. Cour. een groot stuk over Lamna cornubica gestaan, van den Heer H. J. Venema uit Leiden. Dit was naar aanleiding van een vondst van deze soort bij Katwijk aan Zee. Door de goede zorgen van Venema kwam deze 2,31 M. lange Haringhaai te Leiden, op het R. M. v. N. H. Ik mag naar dit groote artikel wel verwijzen. In den zomer van 1909 anatomiseerde ik in den Helder met dr. Bremekamp en den Heer v. d. Wolk een Lamna van 1,40 M., een ♂ dier, waarover ik wat vertelde in de N. Rott. Cour. van 4 Oct. 1923 en in de Anatomischer Anzeiger 1916, deel 49. Dit jaar 1923 heeft ons dus 2 Lamna's opgeleverd, wat slechts ééns, in 1863, ook gebeurd is, zelfs met 3 exemplaren.

Wij moeten dus met krantenberichten oppassen en óf zelf een vondst, die opgegeven wordt, controleeren, óf dit laten uitvoeren door iemand, die er verstand van heeft. Visschers en strandvonders zien goed en kunnen door scherpe ondervraging vaak goede kenmerken opgeven. Ook de kleinste aanwijzingen kunnen van groote waarde zijn. In ieder geval waarschuwe men zoo spoedig mogelijk het R. M. v. N. H. te Leiden óf (én) Artis, Amsterdam.

Gemaakte onkosten worden steeds gaarne vergoed en de Directeuren van genoemde inrichtingen, Prof. van Oort en Dr. Kerbert, geven altijd alle aanwijzingen en inlichtingen, die men wenscht.

A. B. VAN DEINSE.

Erasmiaansch Gymnasium, Rotterdam.

DE OEVERLOOPER.

MIJN succesnummer! . . . .

Tot het voorjaar van 1922 kende ik dezen vogel niet eens. Toen had ik er jacht op gemaakt met mijn vriend, die na onze kennismaking even fel en hartstochtelijk aan 't werk was gegaan, om de vogels van ons eiland te leeren kennen en te zien alleen, als ik in mijn beste jaren een overdreven foto-maniak was geweest.